

Na scamhóga: conas a análaímid

Súil thapa ar an gceacht

Cuireann na daltaí a lámha ar a gcliabh agus ar a mbolg, tugann siad faoi deara cad a bhogann, agus ansin féachann siad ar mhúnla buidéil críochnaithe: nuair a tharraingítear an leathán bonn, líonann balún na scamhóige; nuair a bhrúitear suas é, folmhaíonn sé. Séalaíonn beirteanna leathán na scairte ar threalamh leathdhéanta, breathnaíonn siad ar an timthriall líonadh-folmhú ar chomhartha an ranga, agus ansin tuarann siad líon na n-análacha agus comhaireann siad iad ar feadh 30 soicind agus iad ar a suaimhneas agus tar éis nóiméad amháin de léimeanna réalta. Breacann siad an dá líon agus abairt le 'mar' ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe, agus críochnaíonn siad le plé ranga (ar an taispeántas amháin) faoin bhfáth a n-éiríonn an t-análú níos tapa nuair a oibríonn na matáin níos déine.

Cuspóirí foghlama

- Múnla simplí a thógáil a léiríonn conas a chabhraíonn an scairt leis na scamhóga líonadh agus folmhú
- Análacha a chomhaireamh agus iad ar a suaimhneas agus tar éis dóibh bogadh, agus an dá líon a chur i gcomparáid le chéile
- A mhíniú ina bhfocail féin go n-éiríonn an t-análú níos tapa nuair a oibríonn na matáin níos déine agus nuair a bhíonn níos mó ón aer de dhíth orthu

Roimh an gclog: réiteach

Obair do dhuine fásta amháin, an oíche roimh ré: gearr bunanna na mbuidéal, greamaigh balún scamhóige amháin go haerdhíonach i ngach caipín, agus fág na trealaimh leathdhéanta. Bíodh buidéal taispeána críochnaithe amháin réidh agat. Bailigh balúin atá gearrtha ar oscailt nó leatháin rubair, téip, agus caipíní breise atá tógtha roimh ré. Clog an ranga nó stopuaireadóir chun an t-am a choinneáil agus na hanálacha á gcomhaireamh.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
buidéal plaisteach trédhearcach agus a bhun bainte de, agus aerbhealach an chaipín ullmhaithe ag duine fásta	1	péire	ollmhargadh	cupán mór plaisteach trédhearcach agus a bhun gearrtha amach go cúramach ag duine fásta, agus balún séalaithe thar a bhéal mar scamhóg, má tá caipín buidéil deacair le húsáid
balún don scamhóg	1	péire	ollmhargadh	balún beag cóisire as paca balún
balún nó leathán tanaí rubair don scairt	1	péire	ollmhargadh	píosa de lámhainn níocháin shínteach, greamaithe thar an mbun le téip
sop óil gearr	1	péire	seomra ranga	fág an sop ar lár agus greamaigh balún na scamhóige go díreach i bpoll sa chaipín
téip chumhdaigh	1	grúpa	seomra ranga	téip ghreamaitheach
stopuaireadóir nó clog ranga a bhfuil snáthaid soicindí air	1	rang	seomra ranga	comhaireann an múinteoir na soicindí os ard
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	seomra ranga	leathanach línithe a bhfuil ceannteidil air don tuar, d'análacha ar suaimhneas, d'análacha tar éis bogadh, agus d'abairt chonclúide amháin

Pointe sábháilteachta

Ní dhéanfaidh ach duine fásta na buidéil a ghearradh agus na caipíní a ullmhú. Ná roinntear balúin ná píosaí béil idir daltaí. Bíodh an t-urlár glan do na léimeanna réalta; stop aon duine a bhfuil meadhrán nó éadroime cinn air nó uirthi agus iarr air nó uirthi an comhaireamh a dhéanamh. Ná bíodh comórtais ar bith ann chun an anáil a choinneáil.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Coinnigh na buidéil as an mbealach. Lámha ar an gcliabh agus ar an mbolg amháin. Fiafraigh de bheirt nó triúr daltaí cad a bhog. Déan nasc éadrom: éiríonn an croí níos tapa nuair a bhogaimid — an bhféadfadh an t-análú athrú freisin?
- **Conas a oibríonn ár scamhóga:** Coinnigh an buidéal taispeána críochnaithe i do lámh ar dtús. Abair an timthriall os ard sula n-ainmníonn tú na páirteanna: tarraingím an bun — líonann an scamhóg; brúim suas é — folmhaíonn sí. Ansin ainmnigh na scamhóga agus an scairt go hachomair. Coisc an tuairim go súnn na scamhóga an t-aer: brúitear aer ón taobh amuigh isteach nuair a éiríonn an spás sa chliabh níos mó.
- **Tóg scamhóg i mbuidéal:** Seiceálann na beirteanna an scamhóg atá greamaithe roimh ré, ansin ní dhéanann siad ach an leathán bonn a shíneadh agus a ghreamú le téip, agus cuireann siad a lámh suas ionas go seiceálfadh tú an séala. Ná lig dóibh an tarraingt a thástáil leo féin. Thart ar dheich nóiméad isteach, cuir aon bheirt a bhfuil séala lag acu chuig an mbuidéal taispeána ionas nach gcaillfear an bhreathnóireacht.
- **Féach ar an múnla ag análú:** Ar chomhartha an ranga: tarraingíonn siad síos go réidh, ansin brúnn siad suas. Athluaigh: tarraingt síos = líonadh, brú suas = folmhú. Abair an difríocht leis an gcorp os ard: brúimidne an leathán suas, ach ligeann bhur scairt féin a scíth agus filleann sí suas léi féin.
- **Comhair na hanálacha ar suaimeheas agus tar éis bogadh:** Socraigh leis an rang gur ionann anáil amháin agus análú isteach amháin agus análú amach amháin le chéile; cleacht dhá anáil mhalla leo. Tús abairte an tuair ar dtús, ansin fógraíonn tú tosú agus stopadh don dá chomhaireamh 30 soicind agus don nóiméad bogaidh. Ná taispeáin ar an gclár ach an treoir atá i bhfeidhm faoi láthair. Na daltaí nár cheart dóibh léim, déanann siad an t-am a choinneáil nó comhaireann siad análacha a bpáirtí.
- **Breac síos agus bain ciall as:** Fág an líne chúise ar an gclár: oibríonn na matáin níos déine agus bíonn níos mó ón aer de dhíth orthu, mar sin éiríonn an t-análú níos tapa. Críochnaíonn na daltaí an abairt sa dialann ina bhfocail féin. Iarr ar dhaltaí a rá an raibh an tuar gar don toradh agus conas a chabhraigh an buidéal; ná déan rangú aclaíochta ar dhaltaí a bhfuil torthaí as an ngnáth acu.

Cad ba cheart a fheiceáil

Ba cheart go líonfadh balún na scamhóige nuair a tharraingítear an leathán bonn; ba cheart go bhfolmhódh sé nuair a bhrúitear suas é. Nuair nach líonann sé, is é séala lag ag an mbun nó ag an gcaipín is cúis leis beagnach i gcónaí — cuir téip air arís nó athraigh go dtí an buidéal taispeána. Is minic a bhíonn an comhaireamh ar suaimeheas thart ar 8–12 anáil in 30 soicind, agus ardaíonn sé tar éis na léimeanna réalta. Má bhíonn an dara comhaireamh mar an gcéanna nó níos ísle, is gnách gurb é an fáth nár comhaireadh ach na hanálacha isteach, gur labhair daltaí le linn an chomhairimh, nó nár bhog siad ar feadh an nóiméid ar fad — socraigh riail na hanála amháin arís agus déan an dara comhaireamh arís más gá.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- **Súnn na scamhóga aer isteach leo féin.** Lean an taispeántas céim ar chéim: tarraing an bun ionas go n-éiríonn an spás níos mó, agus ansin líonann an balún. Abair go mbrúitear aer isteach ón taobh amuigh nuair a dhéanann an scairt níos mó spáis — ní tharraingíonn na scamhóga leo féin.
- **Ní chiallaíonn anáil amháin ach an t-análú isteach.** Cleacht dhá nó trí anáil mhalla leis an rang sula dtosaíonn an comhaireamh in aghaidh an ama, agus coinneigh riail an chláir le feiceáil: anáil amháin = análú isteach amháin agus análú amach amháin le chéile.
- **Ar an múnla brúimid an leathán suas, mar sin caithfidh go bhfuil rud éigin ag brú mo scairte suas ar an gcaoi chéanna.** Coinnigh an buidéal i do lámh agus abair go soiléir é uair amháin: brúimid an leathán chun an ghluaiseacht a léiriú; le linn gnáth-análaithe chiúin, ligeann an scairt a scíth den chuid is mó agus éiríonn sí suas ina cruinneachán arís léi féin.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Fanann siad leis an trealamh leathdhéanta mar atá: ní shéalaíonn siad ach an leathán bonn, nó téann siad chuig an mbuidéal taispeána don chéim ina bhféachtar ar an múnla. • Coinníonn siad an t-am nó comhaireann siad análacha a bpáirtí in ionad léimeanna réalta a dhéanamh; úsáid líne dialainne atá líonta go páirteach má tá an scríbhneoireacht trom orthu.	• Cuireann siad dara séala, níos doichte, ar an mbun agus déanann siad comparáid idir cé chomh maith agus a líonann an balún. • Leathnaíonn siad an clásal 'mar': nascann siad an líon níos airde leis na matáin a bhfuil níos mó ón aer de dhíth orthu.	• Déanann siad léirmheas ar chothroime an chomhairimh: amanna éagsúla, gan ach na hanálacha isteach a chomhaireamh, nó caint le linn an chomhairimh. • Míníonn siad conas a fhreagraíonn an múnla buidéil do na scamhóga fíora agus cén áit a bhfuil difríocht idir an múnla agus an corp (brúimidne an leathán; ligeann an fhíorscairt a scíth).

Nasc traschuraclaim

Déan nasc le Sonraí sa Mhatamaitic — cuir an dá chomhaireamh 30 soicind i gcomparáid le chéile agus pléigh an difríocht idir an t-am ar suaimhneas agus tar éis bogadh.